

TALOUSARVIOALOITE 120/2014 vp

Määrärahan osoittaminen Uudenmaan pienvesistöjä, niiden kunnostusta ja vaelluskalojen esteenä toimivien pienvoimaloiden patojen purkamista koskevan selvityksen tekemiseen

Eduskunnalle

Pienvedet ovat tärkeä osa Suomen luonnon monimuotoisuutta. Ne tarjoavat elinympäristöjä monille eliöille, muun muassa kaloille, linnuille ja hyönteisille. Nisäkkäistä esimerkiksi saukko on riippuvainen pienvesiympäristöstä. Täysin luonnontilaisia pienvesiä on valitettavasti hyvin vähän jäljellä, ja suurin osa luonnontilaisista pienvesistä on säilynyt kansallispuistoissa ja suojelualueilla. Tämä johtuu siitä, että ihminen on muokannut ja rakentanut ympäristöään, perannut jokia, putkittanut pieniä virtavesiä ja rakentanut vaellusesteinä toimivia voimaloita.

Suomen uhanalaisista lajeista noin 6 % on riippuvaisia pienvesistöistä, joten pienvesien suojelu ja ennallistaminen on tärkeää. Pienvedet ovat herkkiä veden laadun ja ympäristön muutoksille niiden vähäisen vesimäärän takia. Pienvesien kunnostamisesta on tehty enimmäkseen luonnonsuojelualueilla, mutta ennallistaminen on tärkeää myös suojelualueiden ulkopuolella. Ennallistamisessa täytyy ottaa huomioon pienveden lähiympäristö ja valuma-alue, sillä alueiden tila vaikuttaa olennaisesti myös pienveden kuntoon.

Suomessa on yli 200 vesivoimalaa ja erilaisia kalojen vaellusesteinä toimivia patoja on tuhansia. Patojen rakentamisella ja vesien säännöstelyhankkeilla on aiheutettu huomattavaa haittaa Suomen kalakannoille ja vesiluonnolle laajemminkin.

Uhanalaisten vaelluskalojen suojelemiseksi valtioneuvosto hyväksyi kansallisen kalatiestra-

tegian maaliskuussa 2012. Kalatiestrategian tärkeimpänä tavoitteena on uhanalaisten ja vaarantuneiden vaelluskalakantojemme elinvoimaisuuden vahvistaminen. Tämä mahdollistuu vaellusyhteyden palauttamisella ja muilla luontaista lisääntymiskiertoa tukevilla toimenpiteillä. Kalateiden mahdollistama vaelluskalojen nousu jokeen auttaa vahvistamaan niiden kutemismahdollisuuksia eli luontaista lisääntymistä.

Kalatiestrategian tavoitteet ohjaavat kalatierakentamista, sillä siihen sisältyy 55 patoa kärki-kohteina. Kyse on suurista voimaloista ja kiireellisesti pelastettavista jokialueista. Toisaalta Uudellamaalla on erityisen paljon pienvoimaloita ja vaellusesteitä, jotka eivät ole kalatiestrategian kärkihankkeissa.

Myös kaikkein pienimmät vesivoimalat ovat haitallisia kaloille, sillä vaelluskalat eivät pääse ohittamaan patoja. Suomessa on lähes 90 yhden tai alle yhden megawatin minivesivoimalaa, jotka vastaavat 1–2 promillea koko maan energiantuotantokyvystä. Energiahuollon kannalta ne ovat merkityksettömiä.

Minivoimaloiden ja patojen purku voi olla varteenotettava vaihtoehto kalatielle. Erityisesti Uudellamaalla on lukuisia tällaisia kohteita. Ne pitäisi systemaattisesti selvittää Uudenmaan pienvesistöselvityksen yhteydessä.

Patojen purkamisesta koituvia hyötyjä ja haittoja ei ole selvitetty missään, ja Uusimaa olisi sopiva ensimmäinen pilottikohde selvityksille.

Hanke sopisi Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen hallinnoitavaksi. Näin voimme palauttaa elinvoimaiset, luontaisesti lisääntyvät vaelluskalakannat, kuten taimenet, lukuisiin Suomenlahteen laskeviin Uudenmaan jokiin. Yksi klassinen esimerkki on Helsingin Vanhankaupunginkosken pato. Voimalaitoksen teho on vain 0,1 MW, mutta sen pato estää kalojen nousua Vantaanjoen vesistöön. Vuonna 1876 rakennetun voimalan muut rakennukset voidaan museosyistä säilyttää esimerkiksi asukastoimin-

taan, vaikka itse padon purkaisi vaelluskalojen nousun tieltä.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2015 talousarvioon momentille 35.10.22 lisäyksenä 1 000 000 euroa Uudenmaan pienvesistöjä, niiden kunnostusta ja vaelluskalojen esteenä toimivien pienvoimaloiden patojen purkamista koskevan selvityksen tekemiseen.

Helsingissä 26 päivänä syyskuuta 2014

Johanna Karimäki /vihr